

VALDAR BERKENBOSCH

DE GRAPPIGSTE WOORDEN

VAN AMMEHOELA
EN KIEREWIET
TOT SNOTAAP EN
WATJEKOUW

DE GRAPPIGSTE WOORDEN

Wie is toch die Hans uit hansworst?
En waar kennen we Piet uit pietlut eigenlijk van?
Wat is er zo koninklijk aan het woord ammehoela?
Waar zitten onze hurken? Onze kladden? En onze lurven?
Wanneer zie je de meeste oelewappers in het wild?
Waarom word je vrolijk van koekeloeren?

Valdar Berkenbosch (1964), eindredacteur en zelfbenoemd amateur-etymoloog, neemt je mee op een avontuurlijke reis door de taal. Een ontdekkingsstocht die het definitieve antwoord zal geven op de vraag: welk Nederlands woord is het allergrappigst?

valdar.substack.com

UITGEVERIJ SNOTAAP

INHOUD

- 09 Aanfluiting • Abracadabra • Achterklap • Addergebroed • Achenebbisj • Amechtig • Ammehoela • Appelflauwte • Attenoje
- 19 Bakkeleien • Bakkes • Bakvis • Baliekluiver • Balorig • Belatafeld • Belhamel • Bijgoochem • Blaaskaak • Blitskikker • Bobo • Bolleboos • Bombarie • Broddelwerk
- 31 Crapuul
- 33 Dekfels • Desalniettemin • Doerak • Dondersteen • Droeftoeter • Drommels • Druiloor • Druistig • Dwingeland
- 41 Epibreren • Euvel
- 45 Feeks • Flapdrol • Flessentrekker • Flierefluiter • Fluks • Fnuikend • Foetsie
- 53 Gallemeizen • Geteisem • Giechelen • Ginnegapen • Gleuvenrijder • Gniffelen
- 59 Habbekrats • Hansworst • Hatsiekiedee • Heikel • Heisteren • Hobbelen • Honnepon • Hotemetoot • Huilstruik • Hurken
- 69 Jeremiëren
- 71 Kenau • Kierewiet • Kinnesinne • Kladderadatsch • Kletsmaajoer • Kluns • Kniesoer • Knudde • Koddebeier • Koekeloeren • Koeterwaals • Kornuit • Krakkemikkig • Kuierlatten • Kwibus
- 85 Labbekak • Ladelichter • Lanterfantien • Lurven
- 91 Mafklapper • Mesjogge • Miesgasser • Mieters • Mokkel • Muilpeer
- 99 Nitwit • Nopjes • Nor
- 103 Obstinaat • Oelewapper • Oen • Okidoki • Olijk • Oorvijs • Ootje
- 111 Paljas • Pardoes • Parlevinker • Patjepeeër • Pietlut • Plopper • Poeha • Poespas
- 119 Rambam • Rapaille • Ratsmodee
- 123 Santenkraam • Sapperdeflap • Schlemiel • Schobbejak • Schorem • Schorriemorrie • Secreet • Sikkepit • Sloddervos • Sloerie • Smikkelen • Snars • Snoeshaan • Snotaap • Starnakel • Stoethaspel
- 137 Trammelant • Troelala • Tureluurs
- 141 Verfomfaaid • Verhip • Vermaledijd • Vlegel
- 145 Watjekouw • Wiedes
- 149 Zwetsen

Ammehoela mafklappers!

Een woord vooraf

“Weet u wel waar u mee bezig bent, meneer Berkenbosch?” sprak de controlerend ambtenaar van het ministerie, die aan de voordeur stond. “Dit zijn staatsondermijnende activiteiten. Het kan u toch niet zijn ontgaan dat het gebruik van grappige woorden aan strenge voorschriften gebonden is sinds het aantreden van de Nieuwe Regering van de Lage Landen? Dat is in alle media breed uitgemeten. En nee, geen ge-jamaar! Ook de Azijnbode, waar u volgens onze gegevens sinds 15 januari 2020 op geabonneerd bent, heeft er melding van gemaakt. Uitgebreid zelfs. Niet alleen op de voorpagina, maar ook in het zaterdagse magazine. Ik sommeer u daarom nú de voorraad van uw boekje *De Grappigste Woorden* aan ons te overhandigen.” Uit een zwarte Audi die voor de deur geparkeerd stond, stapten twee mannen in lange regenjassen, met in elke hand een klapkratje van de Albert Heijn. “En pakt u gelijk even een tas in met wat schone kleren”, ging de controlerend ambtenaar verder. “Want uw verhoor op het Ministerie van Serieuze Zaken kan weleens een paar dagen in beslag nemen.” Ik schreeuwde nog iets als “Ammehoela mafklappers! Zijn jullie nou helemaal kierewiet geworden?” En toen trok het beep-beep-beep! van de wekker me uit deze akelige nachtmerrie.

Het mag duidelijk zijn: het samenstellen van dit boek met de grappigste woorden van de Lage Landen heeft me nogal bezighouden. De laatste maanden misschien zelfs wel een beetje te veel. Dus goed dat het nu klaar is.

Het moet ergens aan het begin van het nieuwe millennium zijn geweest dat ik begon met het verzamelen van grappige woorden die ik als eindredacteur tegenkwam. Gewoon ‘voor de leuk’. Zoals ik als kind postzegels en sigarenbandjes verzamelde en later singletjes van Donna Summer. Pas op een dinsdag in oktober 2016 begon het echt een project te worden. Het was de dag dat ons bedrijfsnetwerk

een groot deel van de ochtend plat lag en ik wat doelloos zat te scrollen op m'n telefoon. Op Wikipedia zocht ik naar de herkomst van het woord ammehoela, dat ik eerder die dag was tegengekomen. En ik stuitte op zo'n vreemd verhaal dat ik het eerst amper kon geloven. Ammehoela zou zijn afgeleid van de naam van een Afghaanse koning die begin vorige eeuw door z'n volk was weggejaagd? Dat kon toch niet waar zijn? Maar andere bronnen bevestigden het (zie pagina 15). En toen ging het spreekwoordelijke lampje branden. Er waren vast meer, véél meer van dit soort woorden. Grappige woorden met een verhaal dat erom schreeuwde om verteld te worden. Daar moest ik wat mee. Maar wat en hoe? Er een artikel over publiceren? Een blog beginnen? Een serie op Facebook? Er een boek over schrijven misschien? Enfin, u kunt vast wel raden wat het geworden is.

Grappige woorden verzamelen is natuurlijk niet zo moeilijk; ik had al gauw een lijst van tegen de vierhonderd termen die ik erg gemakkelijk vond. Maar moeten die ook allemaal in een boekje? Kill your darlings is een uitdrukking die onder eindredacteurs veel gebruikt wordt: durf het aan om je eigen opvattingen overboord te zetten. Wat jij enorm leuk of grappig vindt, is dat niet per definitie ook voor anderen. Zo ben ik bijvoorbeeld erg gehecht aan het woord kleisterbende. Vind ik een kraakheldere typering, maar vermoedelijk zegt het niemand iets. Het was een woord dat mijn moeder altijd gebruikte voor 'plakkerige, natte sneeuw' en het zou me niks verbazen als ze de enige was die het in haar mentale woordenboekje had opgeslagen. Bechocolatafeld, de verlengde variant van 'belatafeld', is vast ook zo'n familieterm die verder nergens is doorgedrongen

Zo zijn er meer lollige woorden waar een streep door is gegaan bij de samenstelling van *De Grappigste Woorden*. Wat moet je met neologismen, die nieuwe 'aanelkaarplakwoorden', die elk jaar weer opduiken in decemberlijstjes? Vlaanderen riep bijvoorbeeld in 2016 samsonseks uit tot Woord van het Jaar. Maar wie weet nog wat het betekent? Dat heb je vaak met nieuwe samenstellingen: de kans dat het blijvertjes worden, is niet zo groot. Samsonseks, om het geheugen op te frissen, is 'seks die drukke ouders hebben op

het moment dat ze hun kinderen even voor de tv kunnen stallen om naar de populaire kinderserie *Samson en Gert* te kijken'. Woorden voor de geslachtsdaad zijn sowieso een beetje twijfelgevallen voor een boekje vol grappige woorden. Want vinden we die nou grappig omdat het grappige woorden zijn of omdat we zoveel plezier beleven aan de activiteit die ze beschrijven? Ik denk dat het laatste toch wel een grote rol speelt. En dus heb ik ze voor dit boek geskipt. Met een beetje pijn in het hart, want er zijn echt wel termen die op de lachspieren werken. Denk bijvoorbeeld aan wat Kees van Kooten en Wim de Bie bedachten. Als de Klisjeemannetjes brachten ze een hele reek uitdrukkingen onder de aandacht voor wat ze 'de oudste beweging der wereld' noemden. Van kiere en de pruime op sap zette tot van wippestein gaan en d'r roompotje peile. Maar helaas, niet door de ballotage gekomen dus.

Welk van de 131 woorden die wél door de ballotage kwamen, is nu het allergrappigst? Dat is me vaak gevraagd als ik vertelde dat ik met dit boek bezig was. Maar ik moet het antwoord schuldig blijven. Ik weet het gewoon niet. Dat moet de lezer maar bepalen. En dat gaat de lezer ook bepalen. Op social media* gaat eind november 2024 De Verkiezing van het Grappigste Woord van de Lage Landen van start. Het wordt een soort champions league van de grappigste woorden, waarin steeds twee het tegen elkaar opnemen. Tot we eind december 2024 in De Grote Finale de winnaar kunnen aanwijzen. Ik ben benieuwd wat het wordt!

Veel plezier met het bladeren in *De Grappigste Woorden!*

Valdar Berkenbosch

* Valdar op social media:

X/Twitter: @vberkenbosch

Bluesky: @valdar.bsky.social

Threads: @vberkenbosch

Substack: valdar.substack.com

Aanfluiting

Betekenis: bespottelijk, bespottelijke toestand

Aanfluiting is een woord dat z'n oorsprong vindt in de muziek. Zou je zeggen. Want kan iets nog meer voor de hand liggen? Wat je ook onderneemt met een fluit, het loopt immers heel makkelijk op een aanfluiting uit. Een dwarsfluit verticaal in plaats van horizontaal bespelen? Behoort vast tot de mogelijkheden, maar dat je er nekklachten aan overhoudt, lijkt ook onvermijdelijk. *A Love Supreme* van John Coltrane op een conducteursfluitje? Garantie voor een aanfluiting zal elke jazzliefhebber je vertellen. Maar nee, van die veronderstelling klopt niks. De wortels van aanfluiting liggen elders, namelijk in de Bijbel.

Bijbelvorsers Karina van Dalen-Oskam & Marijke Mooijaart, wijzen er in hun *Nieuw Bijbels Lexicon* uit 2005 op dat het woord aanfluiting op verschillende plaatsen in de Bijbel voorkomt waar gesproken wordt over het verval van het volk Israël. Dat volk modert op een gegeven ogenblik maar wat aan met de verering van de Allerhoogste. In godshuizen zijn deuren ontoegankelijk gemaakt, lampen branden er niet zoals voorgeschreven en in het brengen van offers is ook flink de klad gekomen. Geen wonder dus, zo zegt de schrijver van 2 Kronieken 29:8, dat '... de toorn des HEREN op Juda en Jeruzalem rustte en Hij hen maakte tot een voorwerp van schrik en ontzetting en tot een aanfluiting'.

Een onderwerp van spot, zo is aanfluiting dus door de Kronieken-auteur bedoeld. Het woord komt al in Bijbelvertalingen uit de zestiende eeuw voor en is natuurlijk afgeleid van het gekwetter van vogels. Aanfluiten is dan zoiets als uitfluiten, met fluiten laten weten dat je iets verkeerd of abject vindt. Zoals een scheidsrechter bij een voetbalwedstrijd met een stevig fluitsignaal laat horen dat een gemene tackle of een lelijke schwalbe reden is voor een gele kaart en een penalty of vrije trap. Een arbitraire beslissing die supporters van de club die bestraft wordt, dan weer een aanfluiting kunnen noemen.

Aanfluiting bereikte al snel het dagelijkse spraakgebruik nadat het in de Statenvertaling van de Bijbel uit 1673 was terechtgekomen.

Kerkvaders zagen de teloorgang van 'hun woord' met lede ogen aan

En het werd enorm populair: een modewoord dat gebruikt kon worden voor zo ongeveer alles wat de toorn van de spreker had opgewekt. Een slecht getimmerd kozijn? Aanfluiting. Beschimmelde vleeswaren? Aanfluiting. Politici die na een jaar bakkeleien nog geen kabinet hadden geformeerd? Aanfluiting. Met vaak nog een toevoeging als: van de eerste orde, van de bovenste plank of van de buitencategorie. Kerkvaders zagen het met lede ogen aan. Het woord werd zo toch wel een beetje al te frivool voor hun heilige boek. En zo kon het gebeuren dat het stiekempjes uit nieuwe vertalingen verdween.

Abracadabra

Betekenis: onbegrijpelijke wartaal, toverspreuk

Abracadabra kennen we vooral als een lollig woord. We gebruiken het als we iets onbegrijpelijk vinden. We herkennen het ook van goochelacts: 'Abracadabra... Simalabim!' en hoppa daar springt een wit konijn uit een hoge hoed of zweeft een halfnaakte dame door een hoepel.

Maar abracadabra was ooit een serieuze spreuk waar magische krachten aan werden toegeschreven. Het woord zou in de tweede eeuw na Christus in gebruik zijn geweest bij de sekte van Basilides, een leraar uit Alexandrië in Egypte. Hij onderwees een theologisch systeem dat losjes gebaseerd was op het christendom en de werken van Griekse filosofen als Plato en Zeno van Citium.

Met abracadabra zou ook de ziekte verdwijnen

Abracadabra speelde een rol in genezingsrituelen van de sekte van Basilides. Het woord werd op een steen of een stuk perkament geschreven in een gelijkzijdige driehoek: elf keer onder elkaar, met steeds een letter minder. De steen of het perkament werd aan een vlasdraad bevestigd en als een amulet om de hals van een zieke of gewonde gehangen. De gedachte was dat op die manier koorts en ziekte zouden verdwijnen zoals het woord abracadabra ook geleidelijk verdween op de amulet.

het product betekende slordiger werk, waarna met kunstgrepen het bier weer drinkbaar werd gemaakt. Is dat oplichting? Ja. Misschien wel. Een beetje. Al kun je ook denken: het hoort nu eenmaal bij het hele proces. Het is ook niet uniek voor bier: in de wijnwereld gebeurde en gebeurt het ook. Het is niet voor niks dat de aanduiding ‘mise en bouteille au château’ (gebotteld in het kasteel) zo populair is. Dan weet je als etikettenlezer immers zeker dat niet een of andere Hollandse slijter heeft lopen rommelen aan je Franse wijn.”

Flierefluiter

Betekenis: iemand die er vrolijk op los leeft, lanterfanter

De flierefluiter: we weten niet goed wat we van hem moeten denken. Van hém inderdaad, want hoe we ook ons best doen, bij het woord flierefluiter verschijnt altijd een man voor ons geestesoog.

Zijn er dan geen vrouwelijke flierefluiters?

Vast wel, maar daar heeft ons hoofd geen boodschap aan. Het is een man, zo zegt de grijze massa, want mannen hebben nu eenmaal beduidend meer talent voor fluitend de losbol uithangen.

Wat is het voor type man? Om het even heel karikaturaal te schetsen: de flierefluiter zit wijdbeens op bankjes in stad of dorp, terwijl de goegemeente zich naar school of kantoor spoedt. Maar vergis je niet, de flierfluiter is geen zwerver, geen Swiebertje. Hij zit goed in de kleren, heeft een zongebruinde huid. 's Ochtends tref je hem in hippe lunchtenten op de boulevard, waar hij met zijn MacBook inlogt op een cryptoplatform om te zien hoe z'n bitcoin, ethereum en cardano ervoor staan. Hij knoopt praatjes aan op straat of in de kroeg – daar heeft-ie verbazingwekkend veel talent voor – en komt door zijn uitgebreide netwerk van vage vrienden en bekenden altijd wel weer aan een leuke klus om wat centen mee te verdienen. Hij geeft eens tennisles, doet een training bijwerpen met ingekakte bankmedewerkers en als het moet, kan-ie ook best een maandje koffers sjouwen voor een bagage-afhandelaar op een luchthaven.

Natuurlijk zijn er nog heel veel andere flierefluiters en je hebt zelfs

types die deeltijd-flierefluiten, maar er is wel een duidelijke grote gemene deler: de flierefluiter maakt zich niet zo druk, tilt niet zo zwaar aan z'n verantwoordelijkheden. Daarmee oogst-ie zowel bewondering als afkeuring. Een mooi, vrij leventje en daarvan genieten, wat kan daar mis mee zijn? Maar ergens huist in velen van ons toch ook het calvinistische stemmetje dat zegt: moet niet iedereen z'n bijdrage aan de maatschappij leveren? Belasting betalen, iets zinvol doen, kinderen opvoeden? In een poll op X (voorheen Twitter) komt ons enerzijds/anderzijds-gevoel over de flierefluiter duidelijk naar voren. 61% heeft er een positief gevoel bij ('levensgenieter', 'zorgeloos', 'lekker lummelen'). Maar bij de overige 39% roept het flierefluiten toch meer negatieve associaties op ('niksnut', 'loopt er de kantjes vanaf', 'denkt alleen aan zichzelf'). Het begrip flierefluiten kennen we al ruim anderhalve eeuw.

Waarschijnlijk zelfs al een stuk langer, maar in 1861 duikt het voor het eerst op in een woordenboek. Hoe het is ontstaan, is niet helemaal duidelijk. Er wordt wel gezegd dat flier een verbastering is van fluiten en dat de intentie slechts was om door die verdubbeling met de twee fl's een lollig klinkend woord te maken. Anderzijds is er een theorie die stelt dat flier van 'vlier' komt, een struik waarvan de takken gebruikt kunnen worden om fluitjes van te snijden. Wat natuurlijk een flierefluit-bezigheid bij uitstek is.

Fluks

Betekenis: snel, direct, zonder aarzeling

Het woord heeft in de loop der eeuwen wat veranderingen ondergaan en daardoor zie je niet meteen meer dat het afkomstig is van de woorden 'vliegen' en 'vlucht'. In de middeleeuwen is dat nog

Vanaf de jaren vijftig raakt fluks fluks uit de mode

wat duidelijker. In teksten uit de veertiende eeuw wordt fluks bijvoorbeeld als vloechs en vluchs geschreven. Twee eeuwen later raken varianten met een k-klank in zwang, zoals floecx, flux en fluckx.

Het woord fluks lijkt wel flink over z'n hoogtepunt heen. In kranten wordt het woord in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw nog dagelijks gebruikt. Niet in de laatste

plaats dankzij de dan razend populaire korfbalsport. In 1911 is in Leiden de korfbalclub Fluks opgericht en het team behoort voor de oorlog tot de korfbaltop van ons land. In 1919 worden de dames en heren van Fluks zelfs kampioen van Nederland. Vanaf de jaren vijftig neemt het gebruik van fluks eh... fluks af. Zozeer zelfs dat in 2013 bij een onderzoek van de Universiteit van Gent nog maar net iets meer dan de helft van de Nederlanders en Vlamingen het woord herkent.

Fnuikend

Betekenis: zeer schadelijk, funest

Het werkwoord fnuiken betekende oorspronkelijk kortwieken: het afknippen van de slagpennen van een van de vleugels van een vogel om het wegvliegen te belemmeren. Iets wat vaak gebeurt bij kippen, kalkoenen, fazanten en eenden. Tegenwoordig wordt het woord alleen nog figuurlijk gebruikt om aan te geven dat iets beknottend/beperkend en schadelijk is.

Fnuikend hoort tot een bijzondere categorie ‘grappige woorden’. Uit onderzoek dat aan de universiteit van Cambridge is uitgevoerd bleek dat we woorden vooral grappig vinden als ze beginnen met een dubbele medeklinker of daarmee eindigen. Fnuikend begint én eindigt met twee medeklinkers.

Die beginmedeklinkers zijn ook nog eens heel uitzonderlijk. Fnuikend is het enige woord in het Nederlands dat met ‘fn’ begint en dat nog in gebruik is. In woordenboeken kom je ook nog weleens fniezen (‘niezen’) en fnazelen (‘rafelen’) tegen, maar als er nog een gebruiker is van die woorden, dan heeft die vast al de respectabele leeftijd van 103 bereikt.

Hoe we aan het woord fnuikend gekomen zijn, weet trouwens niemand. Er zijn wel enigszins in klank vergelijkbare woorden in andere talen gevonden, maar die wijken in betekenis zoveel af dat een verband onwaarschijnlijk is.

***Dit is het laatste
‘fn-woord’ dat we
nog gebruiken***

Foetsie

Betekenis: weg, verdwenen, onvindbaar

Clown en revue-artiest Johan Buziau (1877-1958) wordt vaak beschouwd als geestelijk vader van het woord foetsie. Of hij dat ook echt is, valt niet meer te achterhalen, want er is maar heel weinig beeld- en geluidsmateriaal van Buziau bewaard gebleven. Buziau was razend populair, niet alleen in Nederland, maar ook in het buitenland. En vermoedelijk is het tijdens een van zijn tournees door Duitsland geweest dat hij het woord futsch (‘weg’,

kapot’) heeft opgepikt. Of misschien wel de veritaliaanse variant futschikato, die in Duitsland in zwang raakte door de populariteit van Italiaanse operettes aan het begin van de twintigste eeuw.

***De Duitsers gaven
het woord een
Italiaanse touch***

Vermoedelijk werd foetsie bij ons al voor of tijdens de Eerste Wereldoorlog geïntroduceerd. In 1915 beveelt een Haagse bakker de lezer van de *Haagsche Courant* z’n Foetsie Foetsie-koekjes aan. In hetzelfde jaar klaagt de schrijver van een ingezonden brief in het *Rotterdamsch Nieuwsblad* over een niet-functionerende postzegelautomaat op het hoofdpstkantoor: ‘Er komen geen zegels en uw dubbeltje is foetsie’.